

Παιδιά με προβλήματα ακοής

Μπότσας Γεώργιος

Κωφοί

- Διαφοροποιημένη γλωσσική και πολιτισμική κοινότητα των κωφών
- Νοηματική γλώσσα → Πολιτισμικό φορτίο
- Αναγνώριση γλωσσικής διαφοροποίησης με νόμο

Στάσεις της κοινωνίας

- Οι κωφοί είναι πρόβλημα
- Οι κωφοί είναι πηγή στήριξης και πληροφόρησης

Οι κωφοί είναι πρόβλημα

- ▶ Ακοή = βιολογική συνιστώσα → «Φυσιολογικός άνθρωπος»
- ▶ **Παθολογική άποψη** επαγγελματιών
- ▶ Αποφυγή επαφής με ενήλικες κωφούς ή επαγγελματίες με κώφωση

Οι κωφοί πηγή στήριξης

- ▶ ιδέα της **«μη δυνατότητας να ακούω»** που διέπει την στάση του κόσμου των ακουόντων, αλλά στην **«δυνατότητα να βλέπω»** που αποτελεί το επίκεντρο της ζωής στον κόσμο των κωφών
- ▶ Σήμερα, οι κωφοί αποτελούν μια ομάδα με **κοινά πολιτισμικά χαρακτηριστικά** που βασίζονται στο ότι είναι άτομα που **«βλέπουν»**

Οι κωφοί πηγή πληροφόρησης

- ▶ Έχουν απόψεις και μπορούν να κάνουν υποδείξεις για το τι υπήρξε **αποτελεσματικό** και τι όχι.
- ▶ Μέσα από την προσωπική τους εμπειρία οι κωφοί έμαθαν πώς να είναι περισσότερο λειτουργικοί τόσο στον κόσμο των **κωφών** όσο και στον κόσμο των **ακουόντων**.

Κωφοί και βαρήκοοι

▶ **Κωφό** είναι το άτομο το οποίο εξαιτίας της απώλειας της ακοής του (ο βαθμός απώλειας της ακοής είναι συνήθως μεγαλύτερος από 70 dB στις βασικές και στις υψηλές συχνότητες) παρεμποδίζεται στην **κατανόηση της ομιλίας** μέσω του ακουστικού καναλιού χρησιμοποιώντας ή μη ακουστικά βαρηκοΐας ή άλλα τεχνικά βοηθήματα.

Κωφοί και βαρήκοοι

- ▶ **Βαρήκοο** είναι το άτομο το οποίο εξαιτίας της απώλειας της ακοής του (ο βαθμός απώλειας της ακοής του κυμαίνεται συνήθως στα 25 - 69 dB σε όλες τις συχνότητες) **δυσκολεύεται** αλλά δεν παρεμποδίζεται στην κατανόηση της ομιλίας μέσω του ακουστικού καναλιού **χρησιμοποιώντας** ή μη ακουστικά βαρηκοΐας ή άλλα τεχνικά βοηθήματα.

Κωφοί μαθητές

- ▶ **Κωφούς** μαθητές θεωρούμε εκείνους τους μαθητές οι οποίοι **με ή χωρίς** τεχνικά βοηθήματα (ακουστικά ή κοχλιακά εμφυτεύματα) **δεν κατανοούν** πλήρως ανθρώπινη ομιλία σε απόσταση 1,5 έως 2 μέτρων μέσω της ακοής τους.

Αίτια της κώφωσης

- Δύσκολο εγχείρημα
- Πολλές περιπτώσεις άγνωστης αιτιολογίας
- Διάγνωση & ορισμός αιτιολογίας = σημαντικός παράγοντας συμβουλευτικής στην οικογένεια για την επικοινωνία με το παιδί

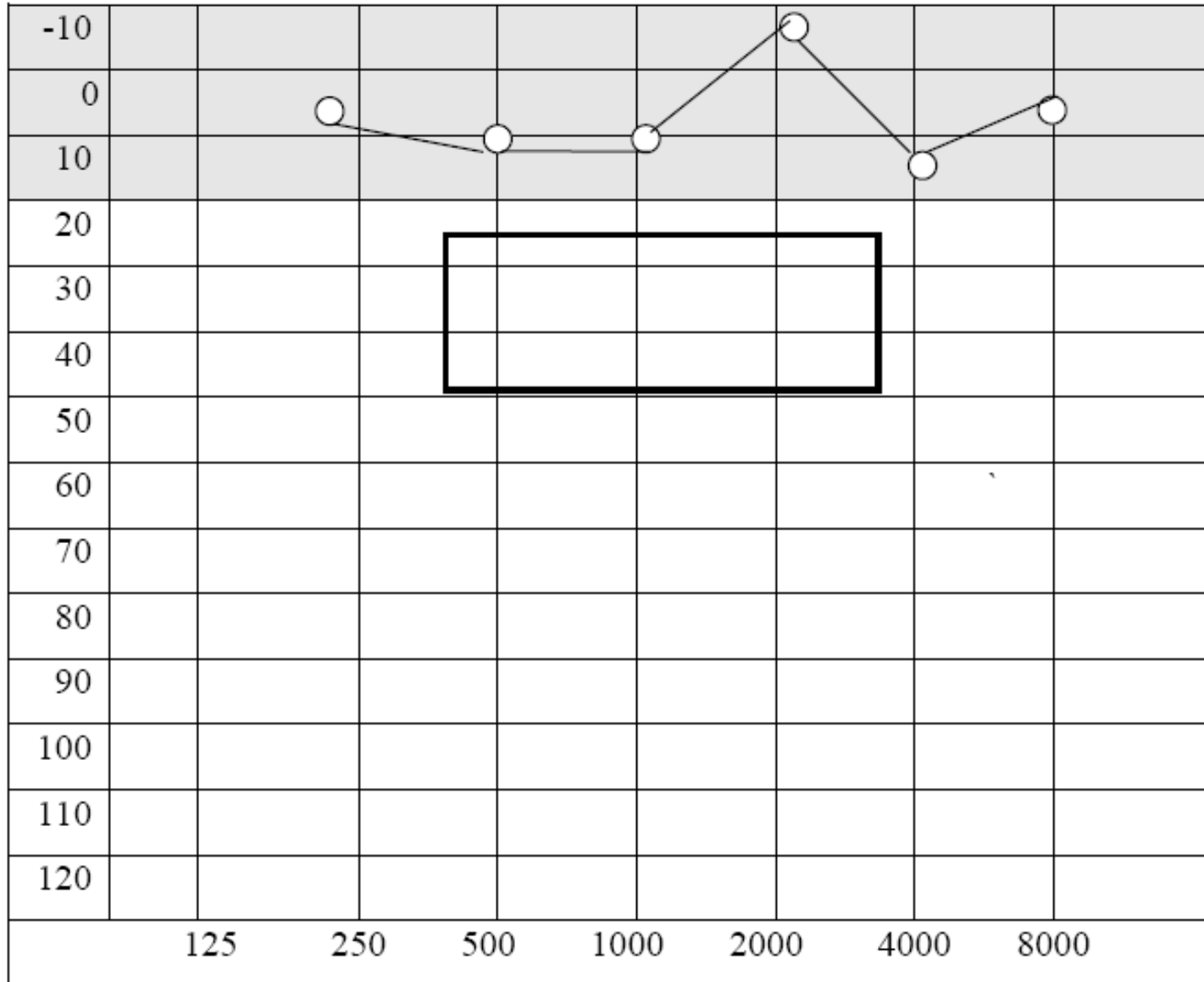
Αίτια παιδικής βαρηκοΐας & κώφωσης

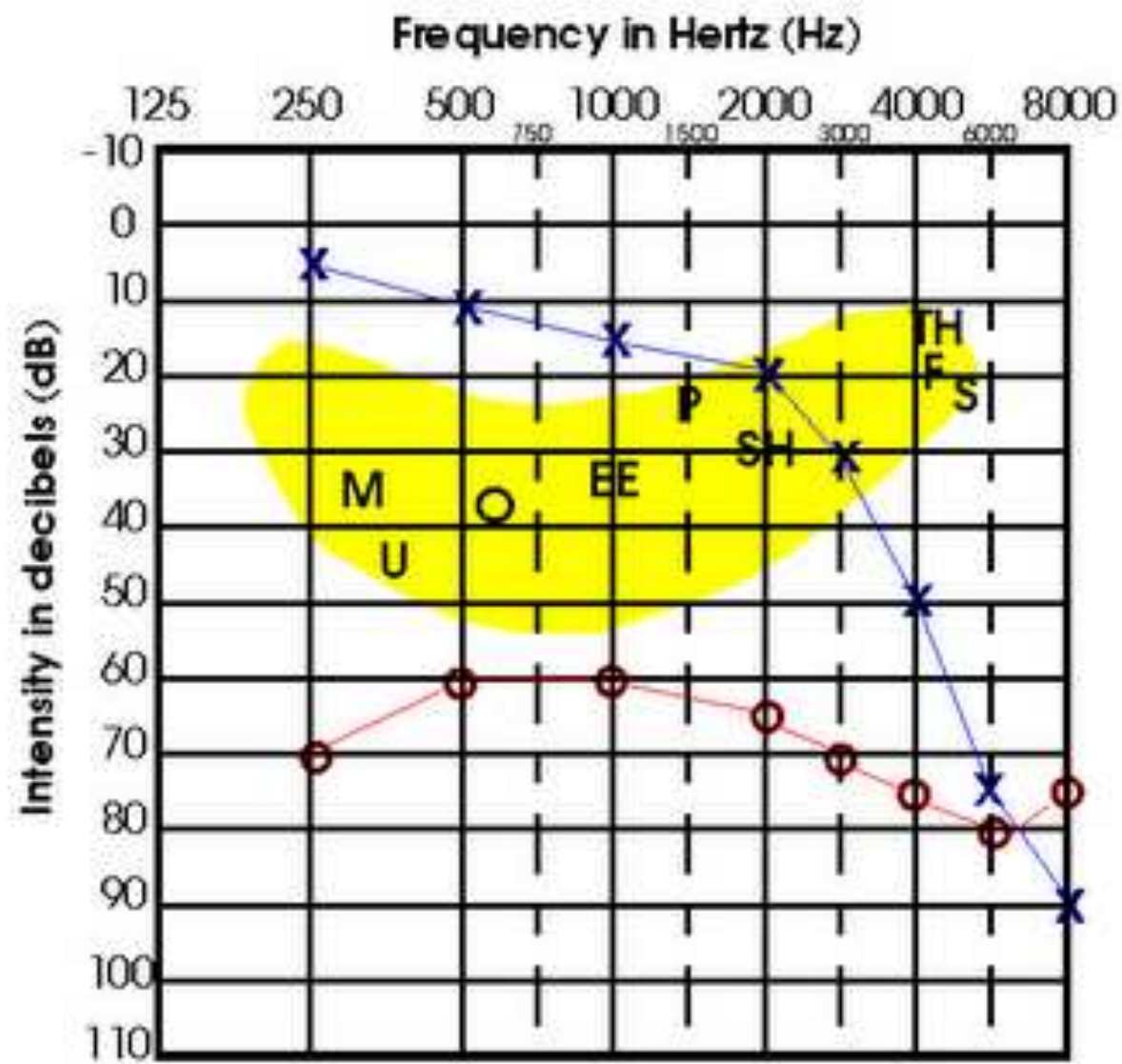
- Κληρονομικότητα (50 – 60%)
- Ερυθρά (νόσος κατά την εγκυμοσύνη)
- Κυτταρομεγαλοϊός
- Ασυμβατότητα αίματος μητέρας – παιδιού
- Προωρότητα
- Ανοξία κατά τον τοκετό
- Κακώσεις
- Πυρηνικός ίκτερος μετά τον τοκετό
- Παθήσεις μη κληρονομικές

Διάγνωση κώφωσης

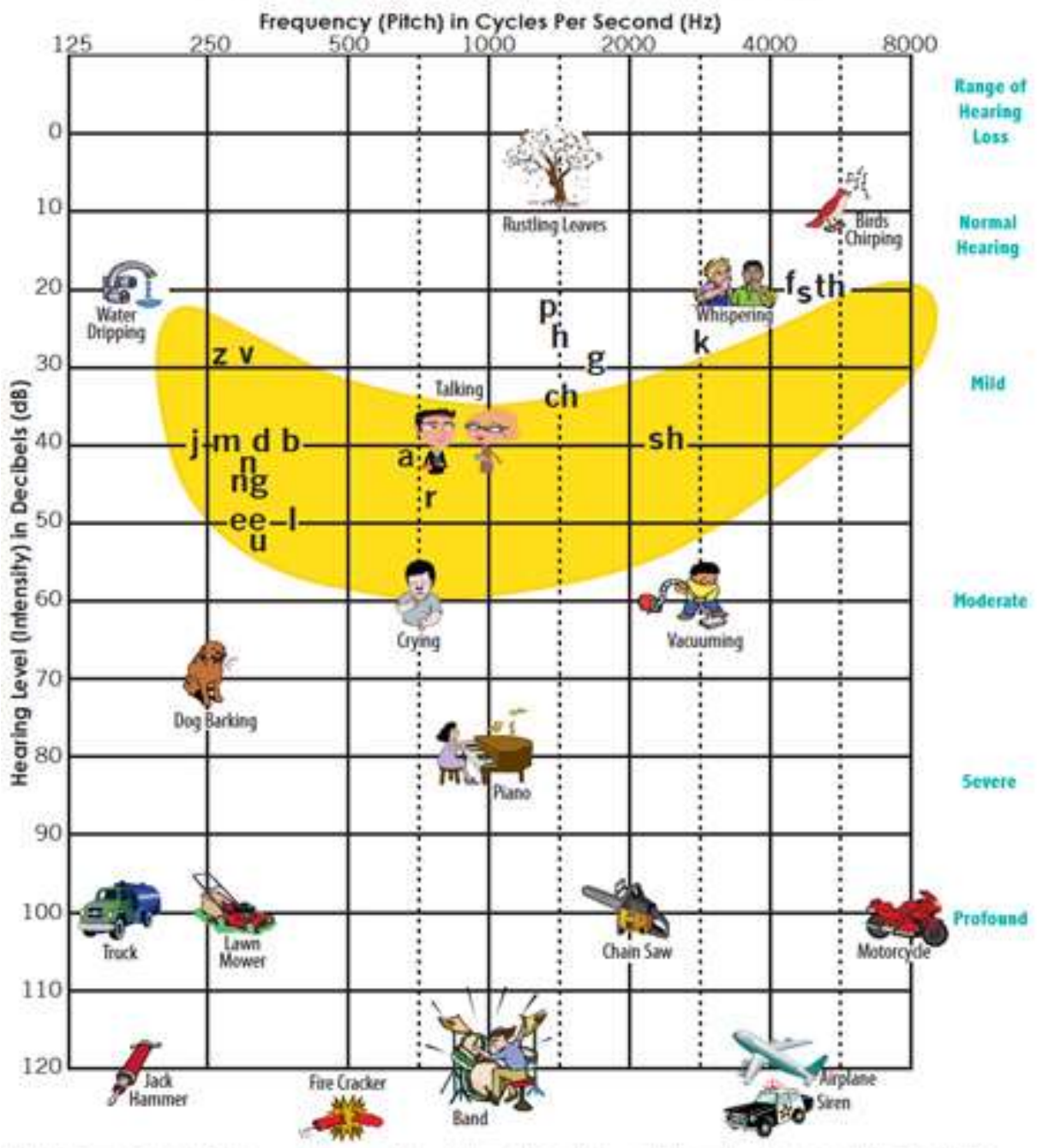
- Αντικειμενικές μέθοδοι
 - Δεν απαιτείται η συνεργασία του ατόμου
- Υποκειμενικές μέθοδοι
 - Το άτομο καλείται να συνεργαστεί και να απαντήσει σε ερωτήσεις

Ακουόγραμμα

Audiogram of Familiar Sounds

Adapted from: American Academy of Audiology, www.audiology.org and Norheim, J & Downs, M. (2002). Audiogram of familiar sounds; and Ling, D. & Ling, A. (1976). Aural Habilitation.

Ακουστική αντίληψη & κατανόηση ομιλίας

- 1. Φυσιολογική ακοή : 0- 15 dB το άτομο δεν έχει δυσκολία στην αντίληψη και στην κατανόηση της ομιλίας.
- 2. Πολύ μικρού βαθμού βαρηκοΐα: 15 - 25 dB το άτομο έχει μικρή αλλά όχι σημαντική δυσκολία στην αντίληψη και στην κατανόηση της ψιθυριστής ομιλίας.
- 3. Μικρού βαθμού βαρηκοΐα: 25 - 40 dB το άτομο έχει δυσκολία στην αντίληψη και στην κατανόηση της ψιθυριστής ομιλίας.
- 4. Μέτριου βαθμού βαρηκοΐα: 40 - 55 dB το άτομο έχει δυσκολία στην αντίληψη και στην κατανόηση της συνηθισμένης ομιλίας.

Ακουστική αντίληψη & κατανόηση της ομιλίας

- 5. Μεγάλου βαθμού βαρηκοΐα: 55 - 70 dB το άτομο έχει δυσκολία στην αντίληψη και κατανόηση της μεγαλόφωνης ομιλίας.
- 6. Πολύ μεγάλου βαθμού βαρηκοΐα: 70 - 90 dB το άτομο αυτό μπορεί αντιληφθεί μόνον την πολύ φωναχτή ομιλία με τη βοήθεια ακουστικών βαρηκοΐας αλλά δεν μπορεί να την κατανοήσει.
- 7. Πάρα πολύ μεγάλου βαθμού βαρηκοΐα: 90 - 110 dB η ομιλία δεν γίνεται αντιληπτή ακόμα και με τη χρήση ακουστικών βαρηκοΐας.

Καθοριστικοί παράγοντες ανάπτυξης γλώσσας

- ▶ Ο **βαθμός** της υπολειμματικής ακοής.
- ▶ Η **ηλικία εμφάνισης** της απώλειας της ακοής.
- ▶ Η **αιτιολογία**.
- ▶ Η **ηλικία διάγνωσης** της κώφωσης.
- ▶ Η ικανότητα των γονιών **να επικοινωνούν** με το κωφό παιδί τους.
- ▶ Η **δομή της οικογένειας** των κωφών παιδιών.
- ▶ Η **αποδοχή της κώφωσης** του παιδιού από τους γονείς του.

Κατάλληλο εκπαιδευτικό πλαίσιο για ένα κωφό παιδί

- ▶ **Επίπεδο 1.** Μαθητές που η υπολειμματική ακοή τους κυμαίνεται μεταξύ των 35 - 54 dB σε όλες τις συχνότητες: Τα άτομα αυτής της κατηγορίας **δεν χρειάζονται ειδικό εκπαιδευτικό πλαίσιο** τάξη ή σχολείο. Χρειάζονται καθημερινή ειδική βοήθεια ως προς την ομιλία και την ακοή.
- ▶ **Επίπεδο 2.** Μαθητές που η υπολειμματική ακοή τους κυμαίνεται μεταξύ των 55- 69 dB σε όλες τις συχνότητες: Τα άτομα αυτά **μερικές φορές χρειάζονται ειδικό εκπαιδευτικό πλαίσιο** τάξη ή σχολείο. Χρειάζονται επίσης καθημερινή ειδική βοήθεια ως προς την ομιλία, την ακοή και τη γλώσσα συνολικά.

Κατάλληλο εκπαιδευτικό πλαίσιο για το κωφό παιδί

- ▶ **Επίπεδο 3.** Μαθητές που η υπολειμματική ακοή τους κυμαίνεται από 70 dB και πάνω σε όλες τις συχνότητες: Τα άτομα αυτής της κατηγορίας **χρειάζονται καθημερινά ειδικό εκπαιδευτικό πλαίσιο** τάξη ή σχολείο και καθημερινή ειδική βοήθεια ως προς τη γλώσσα (νοηματική, γραπτή και ομιλούμενη) και γενικότερα την εκπαίδευση

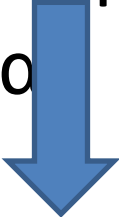
Κοχλιακά εμφυτεύματα

- Ηλεκτρονική εξέλιξη των οπισθωτιαίων ακουστικών.
- Η λειτουργία τους βασίζεται στην ενεργοποίηση των νευρικών ινών του ακουστικού νεύρου από ερεθίσματα.

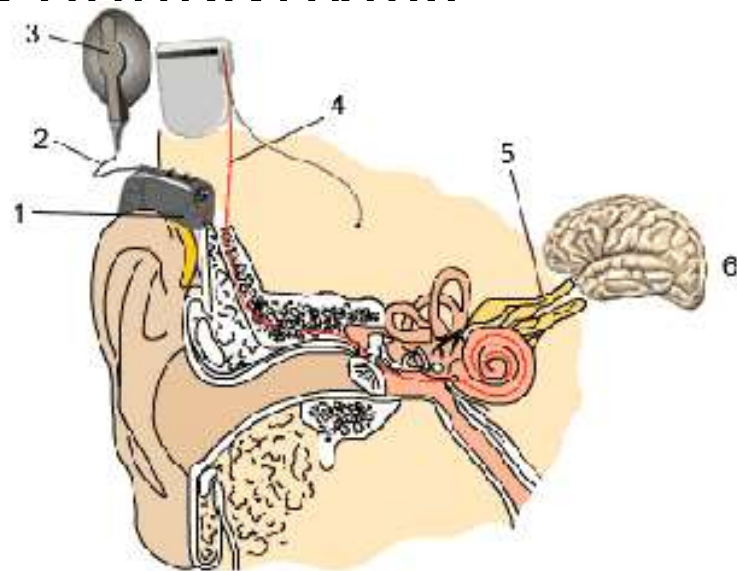
ά

Κοχλιακά εμφυτεύματα

- Σύνθετα συστήματα πολλαπλών καναλιών

- Μετάδοση περισσότερων πληροφοριών,
καλύτερης ποιότητας

- Μεγαλύτερη πρόσβαση των χρηστών στην παραγωγή λόγου & ομιλίας

Κοχλιακά εμφυτεύματα (Κριτήρια)

- Ολική αμφοτερόπλευρη, πάρα πολύ μεγάλου βαθμού, βαρηκοΐα - κώφωση
- Αναποτελεσματικότητα συμβατικών ακουστικών
- Ηλικία 2 – 17 ετών

Κοχλιακά εμφυτεύματα (Αναγκαία ενημέρωση)

- Ιατρικοί κίνδυνοι
- Περιορισμοί
- Αβεβαιότητα των αποτελεσμάτων
- Δυνατότητες κωφών χωρίς κοχλιακά εμφυτεύματα

Γλώσσα των κωφών

- ▶ Για να είναι μια γλώσσα λειτουργική, θα πρέπει να είναι **προσβάσιμη**, **αποτελεσματική** και **προβλέψιμη**.
- ▶ Για τους κωφούς → Νοηματικές γλώσσες → «Μπορούν να τις βλέπουν»

Γλώσσα των κωφών

- Οπτική φύση νοηματικών → προσβάσιμη
- Δομημένες ώστε να αξιοποιείται η οπτική λειτουργία του εγκεφάλου → αποτελεσματική
- Ενισχύεται η πρόσληψη, εσωτερίκευση και ομαλοποίηση → προβλέψιμη

Γλώσσα των κωφών

- Οι νοηματικές γλώσσες είναι οι μόνες γλώσσες που επιτρέπουν να επικοινωνήσουν αβίαστα, εύκολα, φυσικά, αμφίδρομα και αποτελεσματικά.

Οι νοηματικές γλώσσες (Γλωσσολογική ανάλυση)

- Έχουν:
 - Πλήρη αφαιρετική και εκφραστική δυνατότητα
 - Αυστηρούς γραμματικούς κανόνες
 - Παρουσιάζουν ίδιες γλωσσολογικές ιδιότητες με τις ομιλούμενες γλώσσες
 - Αλλαγή
 - Γλωσσική ποικιλία
 - Κοινωνική – πολιτισμική χρήση

Πρόσκτηση νοηματικής γλώσσας

- Παιδιά κωφών γονέων
- Παιδιά ακουόντων
 - Μεγάλη καθυστέρηση λόγω:
 - Διάγνωσης
 - Αποδοχή προβλήματος
 - Αποδοχή γλώσσας
 - Εκμάθηση γλώσσας από παιδί και οικογένεια

Κωφά παιδιά ακουόντων γονέων

- Δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν επικοινωνιακά την ομιλούμενη γλώσσα
- Αυθόρμητη προσπάθεια νοημάτισης με τα χέρια συνήθως «σπιτικά νοήματα»

«Μέθοδοι» επικοινωνίας στην εκπαίδευση κωφών παιδιών

- Προφορική μέθοδος
- Μέθοδος ολικής επικοινωνίας
- Δίγλωσση διπολιτισμική προσέγγιση
- Αυτές σχετίζονται με:
 - Τον τρόπο επικοινωνίας που οι εκπαιδευτικοί επιλέγουν

Το γλώσσα στην οποία γίνεται η διδασκαλία

Προφορική μέθοδος (Oral)

- Ιατρικό μοντέλο προσέγγισης της κώφωσης
- Διδασκαλία μόνο μέσω της ομιλίας
- Χρήση της υπολειμματικής ακοής → Σκοπός η ανάπτυξη καταληπτής ομιλίας
- Διδακτικά «εγκλήματα»

Προφορική μέθοδος (Oral)

- Διαφορετικές προσεγγίσεις
 - Μοντέλο μονοαισθητηριακής προσέγγισης → Ομιλία
 - Μοντέλο πολυαισθητηριακής προσέγγισης →
 - Ομιλία, χειλεανάγνωση, γραφή ως οπτικός κώδικας

Προφορική μέθοδος (Oral)

- Μικρή αποτελεσματικότητα
 - Ύπαρξη κρίσιμης περιόδου ενεργοποίησης γλωσσικού μηχανισμού από τη διάγνωση ως το τέλος της προσχολικής ηλικίας
 - Ακόμη και σήμερα τα αντισταθμιστικά τεχνολογικά μέσα δεν αποκαθιστούν την υπολειμματική ακοή

Ολική επικοινωνία (Total)

- Προοπτική του κοινωνικού μοντέλου προσέγγισης των αναπήρων
 - *Η κοινωνία και το περιβάλλον προσαρμόζονται έτσι ώστε να εξυπηρετούν τις ανάγκες των κωφών ατόμων*
- Ήταν το αποτέλεσμα του συμπεράσματος ότι οι κωφοί απόφοιτοι των σχολείων προφορικής μεθόδου είχαν σημαντικά γνωστικά ελλείμματα και χαμηλές επιδόσεις

Ολική επικοινωνία (Total)

- Βασική φιλοσοφία είναι η χρήση οποιουδήποτε μέσου ή τρόπου προκειμένου να μεταφερθούν στο κωφό παιδί περισσότερες πληροφορίες.
- Αναφέρεται στη συνδυασμένη χρήση του οπτικού, ακουστικού και φωνητικού καναλιού κατά την επικοινωνία και διδασκαλία του κωφού παιδιού.

Ολική επικοινωνία (Total) Πλεονεκτήματα

- Ευελιξία επιλογής στον τρόπο επικοινωνίας ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες κάθε παιδιού
- Δίνεται έμφαση στο οπτικό κανάλι. Όπως αναφέρθηκε η επικοινωνία των κωφών είναι περισσότερο χρήση του οπτικού καναλιού.

Ολική επικοινωνία (Total) Μειονεκτήματα

- Ταυτόχρονη χρήση ομιλίας και νοημάτων με βάση το συντακτικό και της γραμματικής της γλώσσας των ακουόντων.
- Η χρήση των νοημάτων δεν παρεμποδίζει την ανάπτυξη των δεξιοτήτων των μαθητών στην ομιλούμενη γλώσσα.

Δίγλωσση προσέγγιση

- Νέα προσέγγιση
- Στόχος: η κάλυψη των επικοινωνιακών και εκπαιδευτικών αναγκών των κωφών μαθητών, που όμως απαιτεί τη χρήση και των δύο γλωσσών (ομιλούμενης και νοηματικής)

Δίγλωσση προσέγγιση

- Ερευνητικά τεκμήρια αποτελεσματικότητας
- Υψηλά επίπεδα αναγνωστικής ικανότητας (Σκανδιναβία)
- Υψηλή συνολική σχολική επίδοση παιδιών που διδάχθηκαν με τη μέθοδο
- Χρήση σε παιδιά άλλων γλωσσικών μειονοτήτων
- Ανυπαρξία σταθερών αποτελεσμάτων για τις άλλες μεθόδους

Δίγλωσση προσέγγιση

- Βασίζεται στο γλωσσολογικό και πολιτισμικό μοντέλο
- Αντιστοιχία με τον τρόπο εκπαίδευσης στη γλώσσα τυπικών παιδιών ακουόντων (στην α' και β' γλώσσα)

Δίγλωσση προσέγγιση

- Νοηματική γλώσσα = Φυσική γλώσσα των κωφών μαθητών που δεν χρησιμοποιείται μόνο ως γλώσσα επικοινωνίας και διδασκαλίας αλλά και ως γλώσσα – στόχος διδασκαλίας και καλλιέργειας (όπως η ομιλούμενη για τους ακούοντες μαθητές)

Δίγλωσση προσέγγιση

- Η νοηματική γλώσσα θεωρείται **πρώτη γλώσσα** για τη γλωσσική ανάπτυξη των κωφών παιδιών και **βάση για τη διδασκαλία** της δεύτερης γλώσσας.
- Η διδασκαλία της γραπτής γλώσσας γίνεται με βάση τη **συγκριτική γραμματική** των δύο γλωσσών: μιας νοηματικής και μιας γραπτής γλώσσας

Δίγλωσση προσέγγιση

- Τα όρια ανάμεσα στις δύο γλώσσες θα πρέπει να είναι **σαφή και ξεκάθαρα**, δηλαδή οι δύο γλώσσες δεν πρέπει να αναμειγνύονται.
- Αναφορικά οι γλώσσες μπορούν να διαχωριστούν κατά τη χρήση τους σε διαφορετικό χρόνο, χώρο, θέμα και από διαφορετικά άτομα.

Δίγλωσση προσέγγιση

- Η έκθεση των παιδιών στη νοηματική γλώσσα πρέπει να γίνεται όσο το δυνατόν **νωρίτερα**.
- Πρέπει να καλλιεργείται η **μεταφορά δεξιοτήτων** από τη μια γλώσσα στην άλλη και η **αλληλεξάρτηση** των δύο γλωσσών, με την έννοια ότι η εκμάθηση της μιας γλώσσας πρέπει να γίνεται με βάση την άλλη .

Δίγλωσση προσέγγιση

- Οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να αποτελούν **γλωσσικά μοντέλα** και **των δύο γλωσσών** (νοηματικής και ομιλούμενης) και συγχρόνως να **μεταβιβάζουν στο παιδί τους πληροφορίες** για τον κόσμο και αυτό πρέπει να αρχίζει να γίνεται από νωρίς, όσο το δυνατόν πιο γρήγορα μετά τη διάγνωση της κώφωσης.
- Η ένταξη παιδιών που έρχονται από αποτυχημένες προσπάθειες προφορικής

Δίγλωσση προσέγγιση

- Η δίγλωσση εκπαίδευση των κωφών παιδιών αποτελεί μια **νέα προσέγγιση** για το ίδιο το κωφό παιδί, καθώς επίσης και μια **νέα στάση** απέναντι στην κώφωση και στην κοινότητα των Κωφών αφού η διγλωσσία δεν μπορεί να ειπωθεί ανεξάρτητα από την **δι-πολιτισμικότητα** μέσα από την οποία προκύπτει.

Νοηματική και γραπτή γλώσσα

- Κάποιοι υποστηρίζουν πως η νοηματική γλώσσα δεν μπορεί να υποστηρίξει τη γραπτή γλώσσα επειδή έχει άλλες συντακτικές και γραμματικές δομές.
- Αντίθετα κάποιοι που μελέτησαν κωφά παιδιά κωφών γονέων βρήκαν σημαντικότερα θετικά αποτελέσματα και υψηλή αναγνωστική ικανότητα στην ομιλούμενη γλώσσα.

Νοηματική και γραπτή γλώσσα

- Κάποιες έρευνες υποστηρίζουν ότι η δυνατότητα σωστής εκμάθησης γραπτής γλώσσας από ένα κωφό άτομο βρίσκεται σε **άμεση σχέση** με το **βαθμό** που γνωρίζει νοηματική γλώσσα και την **ποιότητα των επιλογών που κάνει σε σχέση με την χρήση της νοηματικής** (σε μεταγλωσσικό επίπεδο), όπως για παράδειγμα το να χρησιμοποιεί τα σωστά συνώνυμα και αντίθετα (Hoffmeister 1994).

Στάδια κατάκτησης της ανάγνωσης

- Προφορικό ή συνομιλητικό στάδιο (περιβάλλον)
- Στάδιο εγγραμματοσύνης – εκμάθησης ανάγνωσης (Συσχετισμός με πρώτη διδασκαλία)
- Μεταγλωσσικό στάδιο – την ικανότητα επιδέξιου χειρισμού της γλώσσας (χρήση και μεταγνωστική γνώση)